

Kolumna

PAVAO PAVLIČIĆ – MORE I VODA

Klapa i bend

Imam jednu neispunjenu želju. Volio bih jednom prisustvovati koncertu što se povremeno održava na splitskom Poljudu: skupe se ondje klape i solisti, pa dvatri sata izvode dalmatinske pjesme, a cijeli stadion pjeva skupa s njima. Moja želja ne dolazi od neke prevelike ljubavi prema toj vrsti glazbe ili prema tim izvođačima - premda ih sve visoko cijenim - nego je njezin uzrok u činjenici da je meni poljudska priredba prosvijetlila pamet. Zbog nje sam postao svjestan nekih osobina svoje domovine, pa čak - nemojte se smijati - i nekih osobina svojega nacionalnog identiteta.

Jer, najprije sam zapazio da je ta priredba jedinstvena: nigdje drugdje u Hrvatskoj nema manifestacije gdje bi ljudi dolazili u tisućama da slušaju i pjevaju pjesme svojega kraja. A to me je zapažanje odmah odvelo još malo dalje, pa sam se zapitao kakva bi glazba mogla napuniti stadion u Zagrebu. I, došao sam do zaključka da takva glazba ne postoji. Točnije, ona ne postoji u Hrvatskoj: bilo je i u Zagrebu punih stadiona, ali to nikad nije bilo zbog nekoga domaćeg izvođača, nego uvijek zbog stranoga. Taj strani izvođač i ne mora biti baš U2, dovoljno je samo da ne bude domaći. Tako mi se objasnilo: kad je riječ o popularnoj kulturi, u Splitu ljude najviše privlači ono što je blisko i vlastito, a u Zagrebu ono što je strano i uvozno. A s popularnom kulturom nije se šaliti, jer ona, zbog svoje masovnosti, jasno svjedoči o nekim dubljim i važnijim pojavama i procesima. Što, dakle, možemo zaključiti iz ove razlike u stadionskim koncertima?

Mislim da ona pokazuje kako Zagreb i Split imaju dva posve različita odnosa u jednu ruku prema sebi, a u drugu ruku prema svijetu. A pritom pod Zagrebom podrazumijevam cijelu sjevernu Hrvatsku, a pod Splitom cijelu južnu. Te se dvije Hrvatske razlikuju u načinu na koji shvaćaju same sebe i u načinu na koji shvaćaju ono što ih okružuje.

Jer, kad je riječ o odnosu prema sebi, očito je da se južna Hrvatska sama sebi sviđa, i da joj je najdraže ono što je njezino vlastito djelo i njezina neotuđiva svojina. Ona voli svoje pjesme jer je sigurna da su dobre, i voli Olivera, Cocu i Mišu, što god tko drugi o njima mislio, jer su joj prirasli srcu. Sjeverna Hrvatska, nasuprot tome, nije baš sigurna da je išta u njezinoj popularnoj kulturi doista dobro i da bi se moglo i komu drugom svidjeti, pa se zato boji da će, ako pokaže odviše ljubavi prema vlastitim proizvodima, ispasti provincijalna i zaostala.

Slično je i s odnosom prema svijetu. Južna je Hrvatska svagda spremna da se sa svijetom mjeri i uspoređuje, pa često i da zaključi kako je od toga svijeta bolja, ako ne baš u svemu, onda u mnogočemu. Zato onim ljudima što zbornu pjevaju na Poljudu nije ni nakraj pameti da bi njihova pjesma mogla nekome biti nemila, a kad bi to i znali, ne bi ih bilo briga. A posve je suprotno na sjeveru: polazi se od pretpostavke da je svijet uvijek bolji od nas, a ako nije baš bolji, da je veći i jači, pa da zato moramo paziti da mu ugodimo i još više da mu ne idemo na živce. A tko bi s takvim mislima otišao na stadion i pjevao iz svega grla domaće popijevke?

Već i iz ovih ovlašnih natuknica jasno se vidi da je tu riječ o dvama različitim svjetonazorima, a onda i o dvama različitim tipovima ponašanja u društvu, umjetnosti i politici, što zapravo znači u povijesti. Južni je svjetonazor - da pojednostavnimo stvari - aktivan, dok je sjevernjački pasivan. Svjestan sam da druga tvrdnja djeluje izazovnije, pa ću zato objasniti najprije nju.

Što, dakle, znači biti pasivan na specifično naš, sjevernohrvatski način? Znači prije svega shvaćati sebe i svoju zemlju ne kao subjekt, nego kao objekt. Znači polaziti od pretpostavke da netko drugi određuje tvoju sudbinu uvijek i u svemu. Da je određuje ne samo u velikim stvarima koje se tiču cijelih naroda i država, nego i u običnom, svakodnevnom životu: drugi odlučuju za tebe što je to dobra knjiga, što je vrijedna slika, kako izgleda lijepa kuća, a isto vrijedi i za moral, modu i stil života. Logično, drugi određuju i kakve treba da budu popularne pjesme. Zato uvijek moraš oslušivati što ti drugi kažu, moraš nastojati da im se sviđaš i moraš biti svjestan da ono što imaš kod kuće malo vrijedi. A malo vrijedi zato što oni kojima si kriterije dao u ruke nikad nisu tvoja djela ni zapazili ni pohvalili, pa se ona, dakle, ne smiju ni tebi sviđati.

Obratno je kod aktivnoga stava, kakav je karakterističan za jug. Ondje se polazi od pretpostavke da postoje cijela velika područja života na kojima samo mi možemo odrediti što je dobro, a što loše, što je lijepo, a što ružno. Popularna kultura sasvim je sigurno jedno od takvih područja. A popularna kultura pak svjedoči o uzvišenosti našega krajolika, o smislenosti naših običaja, o trajnosti naših osjećaja. Ne bojimo se svijeta, jer držimo da smo mu ravnopravni. Mi smo mjerilo sami sebi, barem u onome što se tiče našega vlastitog života u našoj vlastitoj kući.

Dakako, ta su dva stava jedan drugome čudni. Samopouzdanim južnjacima izgleda sjevernjačka rezerviranost kao mekušstvo i kukavičluk. Rezerviranim sjevernjacima izgleda južnjačko samopouzdanje kao bahatost. Ne treba ni govoriti da je i jedno i drugo krivo.

A ipak, kad bi se moralo birati, ja bih uvijek izabrao južnjački stav. Ne samo zato što je dostojanstveniji i produktivniji, nego i zato što je u manjini: sjevernjaka ima više nego južnjaka, a i glavni grad nalazi se na sjeveru, pa cijela država pati od sjevernjačkih slabosti. A meni se čini da ovoj zemlji najviše nedostaje upravo samopouzdanje, upravo volja da se bude subjekt, a ne objekt.

I zato bih jednom to volio i neposredno osjetiti. Volio bih se umiješati među one ljude na poljudskim tribinama i skupa s njima zapjevati *Da te mogu pismom zvati*.